

Norsk institutt for kulturminneforskning

Fortidens minner i dagens landskap

Status for automatisk fredete kulturminner
i Eidskog kommune, Hedmark 2002

May-Liss Bøe Sollund

Norsk institutt for kulturminneforskning

NIKU ble etablert 1. september 1994 som del av Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning, NINA•NIKU. Fra 1. januar 2003 er instituttet en selvstendig stiftelse og del av det nyopprettede aksjeselskapet Miljøalliansen som består av seks forskningsinstitutter og representerer en betydelig spesial- og tverrfaglig kompetanse til beste for norsk og internasjonal miljøforskning.

NIKU skal være et nasjonalt og internasjonalt kompetansesenter innen anvendt kulturminneforskning. Vår oppdragsvirksomhet er rettet mot så vel kulturminneforvaltningen som andre relevante brukere i samfunnet, både offentlige og private. Instituttet utfører forskning og oppdrag innen følgende områder:

- Arkeologi i middelalderbyene
- Arkeologiske registreringer og overvåkinger
- Bygningsundersøkelser
- Fargeundersøkelser (bygninger)
- Humanosteologi
- Konservering og restaurering
- Landskap og kulturminner
- Landskapsanalyser og konsekvensutredninger for kulturminner i samband med naturinngrep og arealendringer
- Miljøovervåking
- Oppmålinger
- Registrering av kulturminner

De største oppdragsgiverne er, i tillegg til Miljøverndepartementet og Norges forskningsråd, Riksantikvaren, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og andre offentlige institusjoner og bedrifter (Statsbygg, Forsvaret ol.).

NIKU har sitt hovedkontor i Oslo og distriktskontorer i Bergen, Oslo (Gamlebyen), Tromsø, Trondheim og Tønsberg.

Publikasjoner

Som selvstendig stiftelse har vi valgt å avslutte tidligere serier og etablerer fra 2003 to nye serier som hver nummereres fra 1 og oppover.

- NIKU Rapport er den rapportering som overleveres oppdragsgiver etter fullført prosjekt. Serien kan ha begrenset opplag.
- NIKU Tema omfatter det vide spekter av kulturminnefaglige områder som instituttet arbeider med og henvender seg i hovedsak til forsknings- og fagmiljøer samt forvaltning.

NIKU Fakta er enkeltark som har som hensikt å gjøre viktige resultater av den faglige virksomheten tilgjengelig for et større publikum. NIKU Fakta er gratis; de er også tilgjengelige på www.niku.no.

Sollund, M.-L. B. 2003. Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Eidskog kommune, Hedmark 2002. - NIKU Tema 1: 1-21.

Oslo, april 2003

NIKU Tema 1
ISSN 1503-4909
ISBN 82-8101-002-9

Rettighetshaver ©: Stiftelsen Norsk institutt for kulturminneforskning, NIKU
Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

Redaktør: Grete Gundhus
Design og grafisk produksjon: Elisabeth Mølbach

Opplag: 200
Trykk: Signatur AS
Trykt på miljøpapir

Kontaktadresse:
NIKU
Dronningensgt. 13,
Postboks 736 Sentrum
N-0105 Oslo
Tlf.: 23 35 50 00
Faks: 23 35 50 01
Internett: www.niku.no

Prosjekt nr.: 22820004
Oppdragsgiver: Riksantikvaren
Tilgjengelighet: Åpen

Ansvarlig signatur:

Referat

Sollund, M.-L. B. 2003. Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Eidskog kommune, Hedmark 2002. - NIKU Tema 1: 1-21.

I denne rapporten beskrives omfanget av skader som er påført de automatisk fredete kulturminnene i Eidskog kommune, Hedmark i perioden 1985-2002. Resultatene er basert på den kartlegging og beskrivelse av kulturminner som ble foretatt i 1981-85 og som ble utført på oppdrag fra Eidskog Museums- og Historielag. Disse dataene er videre sammenlignet med de observasjoner som ble gjort da 143 automatisk fredete kulturminner ble kontrollert våren 2002. Undersøkelsen skulle vise hvilke arealtyper kulturminnene ligger på, kulturminnernes tilstand og om stedfestingen er korrekt. Dersom kulturminnene var skadet eller fjernet, er det også identifisert hvilke type tiltak som har forårsaket dette. Resultatet av undersøkelsen viser at i løpet av de siste 17 år er sju av kulturminnene fjernet, seks av disse er fjernet uten forutgående undersøkelse. Tolv er skadet. Det var tilretteleggingstiltak som sto for de fleste skadene, mens den hyppigste identifiserbare årsak til fjerning var veiutbygging. Dette betyr at i kommunen fjernes gjennomsnitt 0,29% av kulturminnene hvert år mens 0,49% skades pr år. Da registreringen ble utført lå 96% av kulturminnene i produktiv skog, mens dette tallet var sunket til 89% i 2002. Av de 143 kontrollerte kulturminnene hadde 25, dvs 17%, en kartavmerking som ikke holdt seg under en feilgrense på 20 meter.

Oppdraget er utført på bestilling av Riksantikvaren som ønsker en kartlegging av årsakene til at den registrerte kulturminnebestanden desimeres.

Emneord: kulturminne - fredet - rapportering - overvåkning - desimering - kontroll - tap - skade - tilstand - Eidskog - Hedmark

Abstract

Sollund, M.-L. B. 2003. Prehistoric sites and monuments in present-day landscape. A report on the state of preservation of protected monuments in the municipality of Eidskog in Hedmark County, year 2002 - NIKU Tema 1: 1-21. - In Norwegian.

This report describes the nature and damage inflicted on protected prehistorical sites and monuments in Eidskog, Hedmark county, between 1985 and 2002. Monuments in the area were originally surveyed and described in 1981-85 by Eidskog Museums- og Historielag. A control survey was undertaken in 2002 to investigate the present status of the monuments. By combining the two sets of information, it was possible to produce a comprehensive assessment of the current state of the recorded monuments. The new survey revealed that, in the past 17 years, seven monuments had been removed; six without authorisation. Road construction was the most frequent cause of destruction. Another 12 had suffered some kind of damage. Most cases of damage were caused by a path within a cultural area. Approximately 0,29% of the total amount of monuments are destructed and 0,49% are damaged each year in Eidskog. 25 of the monuments were incorrectly located. The present survey is part of a country-wide investigation, initiated and funded by the Directorate for Cultural Heritage, concerning the problem of monument attrition.

Key words: cultural heritage site - protected - reporting - monitoring - survey - control - loss - damage - condition - Eidskog - Hedmark

Forord

Periodiske kontrollregistreringer av tap og skade er ledd i Riksantikvarens overvåkingen av automatisk fredete kulturminner. Kontrollarbeidet i Eidskog kommune, Hedmark ble utført i juni 2002.

Arbeidet ble gjennomført av prosjektleder May-Liss Bøe Sollund, arkeolog ved NIKU. Odd Stabbetorp, botaniker ved NINA, og Nina G. Stefferud, NIKU, har deltatt i feltarbeidet.

Oslo, mars 2003

May-Liss Bøe Sollund

Innhold

Referat	3
Abstract	3
Forord	4
1 Innledning	5
2 Bakgrunn	5
3 Hovedresultater	6
4 Presentasjon av området	6
4.1 Eidskog kommune, Hedmark	6
4.2 Omfanget av tidligere registreringer	7
4.3 Metode	7
5 Kvalitetsvurdering av tidligere registreringer	8
5.1 Kontroll av kartfestingen	8
6 Resultat av kontrollen	8
6.1 Tilstandsending i perioden 1985-2002	8
6.2 Areal og arealbruksending	8
6.3 Fornminner som er berørt av tiltak i perioden 1985-2002	8
6.4 Tiltak som har forårsaket skade eller fjerning av fornminner i perioden 1985-2002	8
7 Tendenser i trusselbildet	12
8 Konklusjon	13
9 Kilder	14
Vedlegg	
1 Bestilling fra Riksantikvaren	15
2 Eidskog kommune, Hedmark. Fornminner som er endret i perioden 1985-2002	16

1 Innledning

Fornminnene i Norge har vært underlagt juridisk vern helt siden 13. Juni 1905 da «Lov om Fredning og Bevaring af Fortidslevninger» ble vedtatt. Denne loven er senere endret og revidert, senest i 1992, i takt med endringer i samfunnet og erkjennelsen av nye fornminnetyper. Bakgrunnen for fredningsloven av 1905 var først og fremst å beskytte gjenstandsmaterialet i fornminnene mot ufaglig utgravning. Senere er fornminnene som landskapselement blitt viktigere, og dette kommer også frem i kulturminneloven av 1978 §21, der det slås fast at departementet kan frede et område rundt selve fornminnet så langt det er nødvendig for å bevare virkningen av det i landskapet. Likevel har utbygging og nydyrking gjennom tidene ført til at svært mange fornminner er skadet eller fjernet, og dette har også i stor grad skjedd etter 1905.

2 Bakgrunn

Undersøkelsen er utført av NIKU etter bestilling fra Riksantikvaren. Prosjektet «Kontrollregistrering av automatisk fredede kulturminner (fornminner)» ble igangsatt i 1997 med fokus på desimeringshastigheten for automatisk fredete kulturminner. Fra 2001 har prosjektet vært en del av Riksantikvarens miljøovervåkningsvirksomhet. Formålet med overvåkningsprosjektet er å skaffe oversikt over utviklingen for tap av og skade på kulturminnene, og å finne fram til årsakene for tap og skader.

Overvåkningen gjennomføres i henhold til nasjonalt resultatmål 3.1: «*Det årlige tapet av kulturminner og kulturmiljøer som følge av fjerning, ødeleggelse eller forfall, skal minimeres, og skal innen 2008 ikke overstige 0,5%*».

Tidligere kontrollerte kommuner er:

1997: Skien, Telemark; Trondheim, Sør-Trøndelag; Tromsø, Troms

1998: Gjesdal, Rogaland, Voss, Hordaland, Grong, Nord-Trøndelag

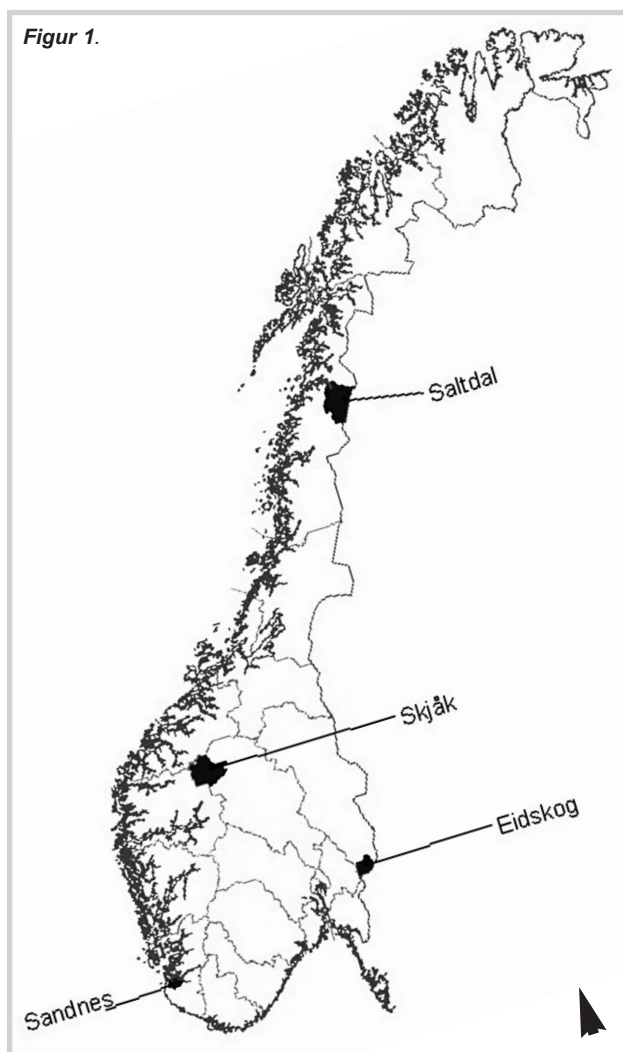
2000: Nord-Aurdal, Oppland; Fræna, Møre og Romsdal; Guovdageainnu/Kautokeino, Finnmark

Det er publisert rapporter for alle kontrollregistreringene (se kapittel 9 Kilder)

3 Hovedresultater

Kontrollregistreringen i 2002 omfattet kommunene Eidskog i Hedmark, Skjåk i Oppland, Sandnes i Rogaland og Saltdal i Nordland. Resultatet for årets kontrollregistrering er som følger (**Figur 1 og 2**):

Eidskog kommune, Hedmark	Kontroll av 143 fornminner som var registrert i 1985
Saltdal kommune, Nordland	Kontroll av 117 fornminner som var registrert i 1984
Sandnes kommune, Rogaland	Kontroll av 2853 fornminner som var registrert i 1990
Skjåk kommune, Oppland	Kontroll av 138 fornminner som var registrert i 1983

Figur 2. Gjennomsnittlig årlig tapte og fjernede fornminner i de fire kommunene som ble kontrollregistrerte i 2002

Sum pr år tap og skade, gjennomsnitt

	Periode	%
Eidskog	1985 - 2002	0,78 %
Saltdal	1984 - 2002	1,18 %
Sandnes	1990 - 2002	0,57 %
Skjåk	1983 - 2002	0,99 %

Tap pr år, gjennomsnitt

	Periode	Antall	%
Eidskog	1985 - 2002	0,41	0,29 %
Saltdal	1984 - 2002	0,78	0,66 %
Sandnes	1990 - 2002	14,88	0,52 %
Skjåk	1983 - 2002	0,16	0,11 %

Skade pr år, gjennomsnitt

	Periode	Antall	%
Eidskog	1985 - 2002	0,71	0,49 %
Saltdal	1984 - 2002	0,61	0,52 %
Sandnes	1990 - 2002	1,42	0,05 %
Skjåk	1983 - 2002	1,21	0,88 %

4 Presentasjon av området

4.1 Eidskog kommune, Hedmark

Eidskog kommune ligger helt sydøst i Hedmark fylke og har sin østgrense mot Sverige. Se figur 1. Kommunens administrative sentrum er Skotterud. Kommunen har i underkant av 6500 innbyggere og av disse bor 35% i tettsteder. Kommunens samlede areal er på 644 km² og av dette er 77% produktiv skog. Jordbruksarealer i drift utgjør en svært liten andel og kun 7% av arealet er innmark, beite og hager (Kilde: Jordregister Eidskog 1998).

I perioden 1978-2002 har kommunen hatt en liten, men positiv befolkningstilvekst. Den samme tendensen gjelder for jordbruksareale i drift og produktiv skogsmark (<http://www.eidskog.kommune.no/> og Aschehoug og Gyldendals Store norske leksikon. Kunnskapsforlaget. Oslo 1988).

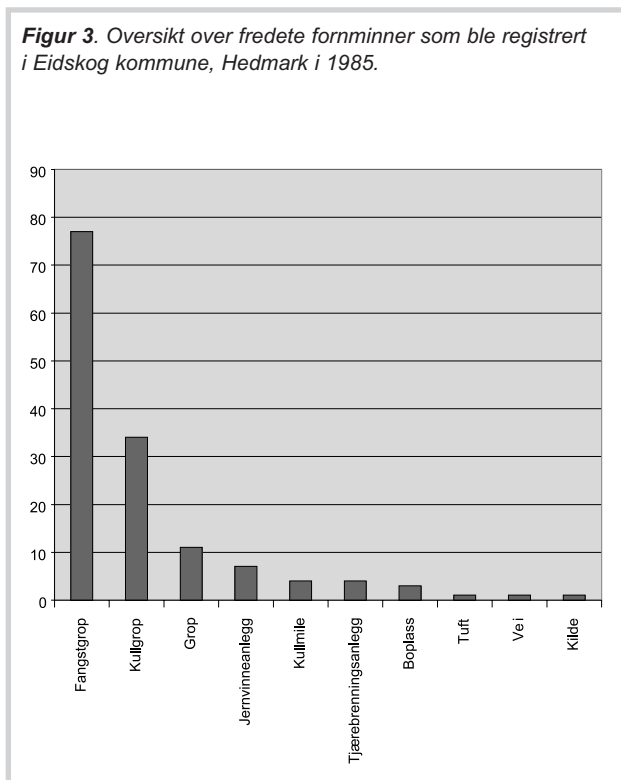
4.2 Omfanget av tidligere registreringer

Eidskog kommune er en av de kommunene som ikke har vært inkludert når det gjelder Registrering av kulturminner for Økonomisk kartverk. Dette førte til at Eidskog Museums- og Historielag i 1981 tok initiativ til å utføre en prøveregistrering av kulturminnene i kommunen. Til dette arbeidet engasjerte de cand. mag. Tom Bloch Nakkerud. Arbeidet fortsatte i sommersesongene 1982 og 1983, og i 1985 sluttførte Bloch Nakkerud denne registreringen. Da var alle kjente kulturminner i kommunen kartlagt og registrert, og det var i hovedsak lokal-kjente personer som hadde påvist kulturminnene.

Kulturminnene ble ved dette arbeidet kort beskrevet, og det ble også gitt en beskrivelse av hvor kulturminnene lå. Alle kulturminnene ble avmerket på ferdig trykte ØK-kart og fikk i tillegg UTM-referanse med 6-sifrete koordinater. Avmerkningene fikk et registreringsnummer topografisk ordnet etter matrikkelen. Det ble imidlertid ikke tatt stilling til hvilke tidsepoker kulturminnene tilhørte eller om de var automatisk fredet i henhold til Lov om kulturminner av 1978. Registreringene med tilhørende kartutsnitt ble publisert av Eidskog Museums- og Historielags i Årsrapporter 1981, 1982, 1983 og 1985.

Som **figur 3** viser er det ikke registrert noen gravminner i Eidskog selv om det har vært satt inn store ressurser for å finne slike. Alle fornminnene som er registrert er av den typen som kalles utmarksminner. Dette

Figur 3. Oversikt over fredete fornminner som ble registrert i Eidskog kommune, Hedmark i 1985.

er først og fremst minner knyttet til jernfremstilling i form av kullgroper, men det er også registrert mange fangstgroper. To av gropene i et fangtgropsystem på Gaustadmoen ble fagmessig undersøkt i 1985 av Bloch Nakkerud. De radiologiske dateringene av kullprøvene som ble tatt fra gropene tyder på at de ble anlagt innenfor tidsrommet, 230-400 e.Kr, i yngre romertid (Nakkerud 1986). Begge gravene er imidlertid restaurert og inngår i systemet der det i dag er anlagt en kultursti.

4.3 Metode

Alle rapporter fra tidligere registreringer var innskrevet i Fornminnedatabasen og samtlige kartavmerkninger var digitalisert og hadde eget identitetsnummer (id-nr) i databasen.

Før kontrollarbeidet ble igangsatt, var utdrag av informasjonen i Fornminneregisteret for Eidskog lagt over i en egen database (excel). Denne inneholdt blant annet opplysninger om fornminnetype, fornminnets tilstand ved registreringstidspunktet (1985) samt arealbruk på stedet i 1985. Det ble utarbeidet skjema som skulle fylles ut under kontrollen med rubrikker for endring i tilstand og arealbruk samt rubrikker for skadeårsak og kvaliteten av kartfestingen. I tillegg var det lagt inn en merknadsrubrikk der skadebildet skulle beskrives. Opplysningene fulgte malen til Forslag til Norsk Standard: Automatisk fredete kulturminner Periodisk kontrollregistrering - Deklarering av tap og skade, versjon 3.0. Etter at kontrollregistreringen var utført, er resultatene tilpasset versjon 4.3.

Ved feltkontrollen skulle stedfestingen av fornminnene testes ved hjelp av bærbar GPS-mottager. Siden digitaliseringen av fornminnene var tilpasset Økonomisk kartverk som benytter kartprojeksjonen NGO48, var det nødvendig å transformere de digitale dataene til et koordinatsystem som var tilgjengelig på GPS-mottageren. Dette ble gjort ved hjelp av programmet WSKTRANS, og koordinatsystemet som ble benyttet i felt var UTM Euref 89 (sone 32). For fornminner som er digitalisert som polygoner, ble midtpunktet i polygonet transformert.

Kontrollen ble foretatt i juni 2002, og 143 automatisk fredete kulturminner (fornminner) ble oppsøkt. Årsrapportene fra Eidskog Museums- og Historielag var grunnlaget for kontrollen. Hvert fornminne ble oppsøkt og kontrollert med tanke på endring av fornminnet, arealbruken i området og presisjonen av stedfesting. Kontrollskjemaet ble fylt ut. Opplysningene som kom frem ble lagt inn i Fornminneregisteret.

5 Kvalitetsvurdering av tidligere registreringer

5.1 Kontroll av kartfestingen

Under feltkontrollen ble stedfestingen av fornminnene testet ved hjelp av GPS. I felt ble GPS-mottagerens posisjonsangivelse for de oppsøkte fornminnene registrert, og i etterkant ble denne sammenholdt med kartangivelsen på kartutsnittene. Avviket mellom de to angivelsene ble beregnet som avstand i meter.

Ved kontrollregistreringen i Eidskog ble det funnet at 25 av de registrerte fornminnene var feilavmerket. Dette utgjør 17% av de kontrollerte objektene (**figur 4**).

Figur 4. Kvaliteten av fornminnenes plassering på kart. Med god menes at fornminnene er korrekt avmerket eller har en feilmargin som er mindre enn tyve meter

God		Ikke god	
Antall	Prosent	Antall	Prosent
118	83 %	25	17 %

6 Resultat av kontrollen

6.1 Tilstandsendring i perioden 1985-2002

Det ble kontrollert 143 automatisk fredete kulturminner i Eidskog kommune. Etter 1985 har 102 av disse ikke vært utsatt for tiltak av noen art som kommer i konflikt med Kulturminneloven. Av disse var fem gjengrodde. Nitten fornminner var berørt av tiltak som er utført i tidsrommet 1985-2002. Av disse 19 var sju fjernet og 12 skadet. I alt 22 fornminner ble ikke gjenfunnet ved kontrollen (**figur 5** og **figur 7** og **8**, side 10).

6.2 Areal og arealbruksendring

Da fornminnene ble registrert, lå 138 av dem i områder som ifølge kartinformasjonen var betegnet som produktiv skog, tre lå i dyrket mark og to lå i ikke drivverdig skog, bjørkeskog. Kontrollen viste at arealbruken rundt 127 av disse fremdeles var produktiv skogsmark, 10 befant seg i uproduktive skogsområder og fem lå i dyrket mark. Arealbruksendringene ved og rundt fornminnene i Eidskog har ikke vært betydelige i løpet av de siste 17 år (**figur 6**).

6.3 Fornminner som er berørt av tiltak i perioden 1985-2002

Tapte fornminner

Innenfor denne kategorien finnes både fornminner som er ulovlig fjernet og slike som er fjernet etter fagmessig undersøkelse.

Ulovlig fjernet

Med ulovlig fjernet menes alle inngrep som har ført til at fornminnene er totalt fjernet uten at det er søkt om frigivelse (jfr. Fornminneloven §3 og §8). Innenfor denne kategorien regnes bare de fornminnene som er fullstendig fjernet og der man ikke kan forvente at eventuelle rester ligger igjen. I Eidskog var seks fornminner fjernet etter 1985.

Tillatt fjernet med dispensasjon fra fornminneloven

Bare ett fornminne var fjernet etter 1985 som følge av frigivning og deretter fagmessig undersøkelse.

Skadete fornminner

Omfatter tiltak som har ført til skade i fornminnet eller i sikringssonen rundt dette.

Tiltak i fornminnet

Ulovlige tiltak i fornminnet omfatter alle typer inngrep som er egnet til å skade, flytte, forandre eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner (jfr. Kulturminneloven §3). 12 av de kontrollerte fornminnene i Eidskog hadde vært utsatt for tiltak som har forårsaket skade. Skadene består i at deler av fornminnet er fjernet, det har fått slitasjeskade eller det har vært brukt som søppelgrop.

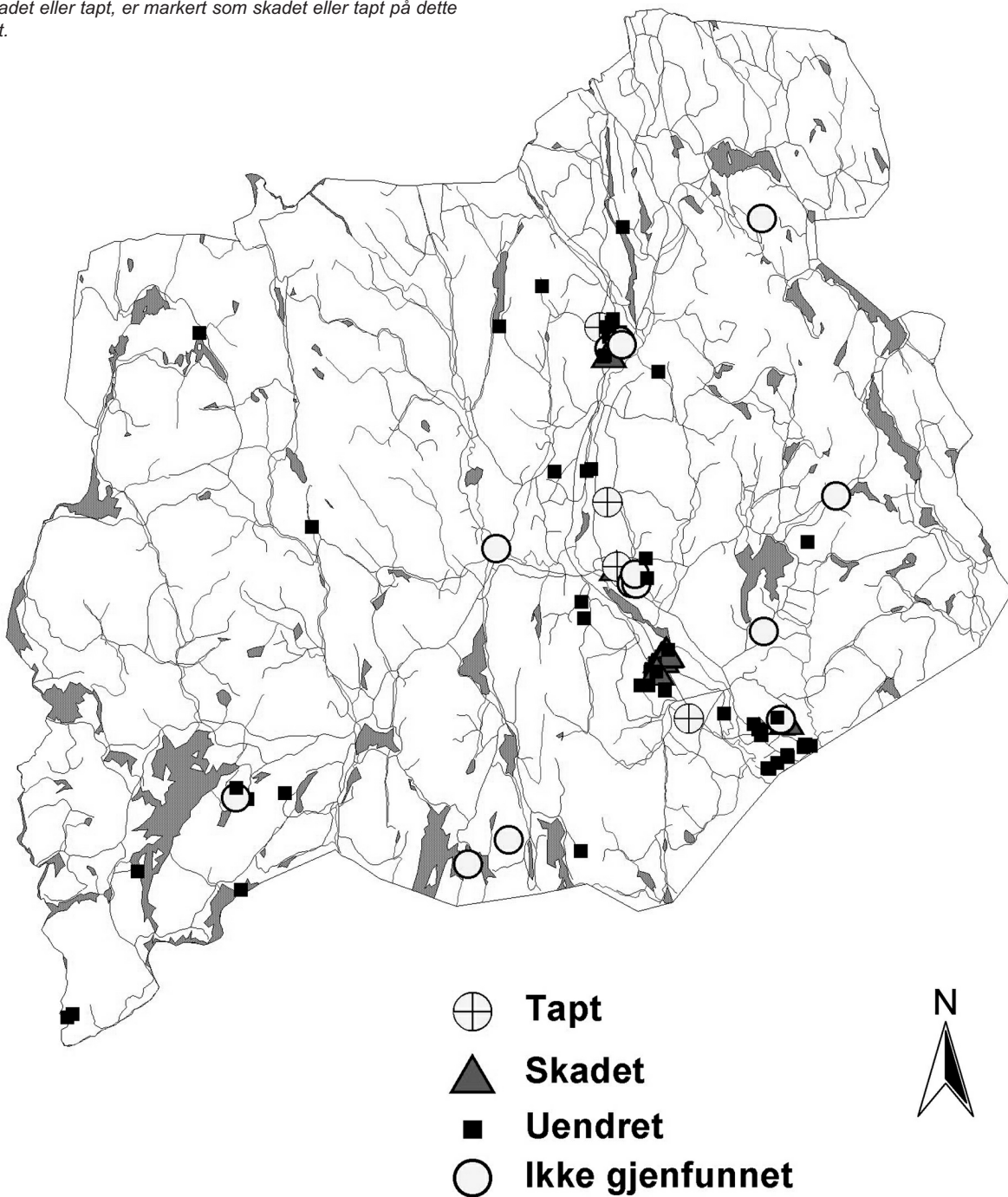
Ikke gjenfunnet

Kan ikke lokaliseres/gjenfinnes på grunnlag av foreliggende dokumentasjon. I alt 22 fornminner kunne ikke gjenfinnes. Det dreier seg stort sett om fornminner som ligger i områder der det har vært foretatt hugst etter registreringstidspunktet i 1985. De kan ligge skjult under granbar, de kan ligge i tett smågranskog eller de kan være unøyaktig avmerket (**figur 7** og **8**, side 10).

6.4 Tiltak som har forårsaket skade eller fjerning av fornminner i perioden 1985-2002

Ved kontrollen ble det lagt vekt på å finne årsakene til at fornminnene var skadet eller fjernet. Skadeårsakene følger anbefalingene fra «Forslag til Norsk Standard:

Figur 5. Kartet viser registrerte fornminnefelt i Eidskog. Hvert felt kan omfatte flere fornminner. Felt der minst ett fornminne er skadet eller tapt, er markert som skadet eller tapt på dette kartet.

Automatisk fredete kulturminner Periodisk kontrollregistrering - Deklarering av tap og skade, versjon 4.3.»

Jordbruksskade

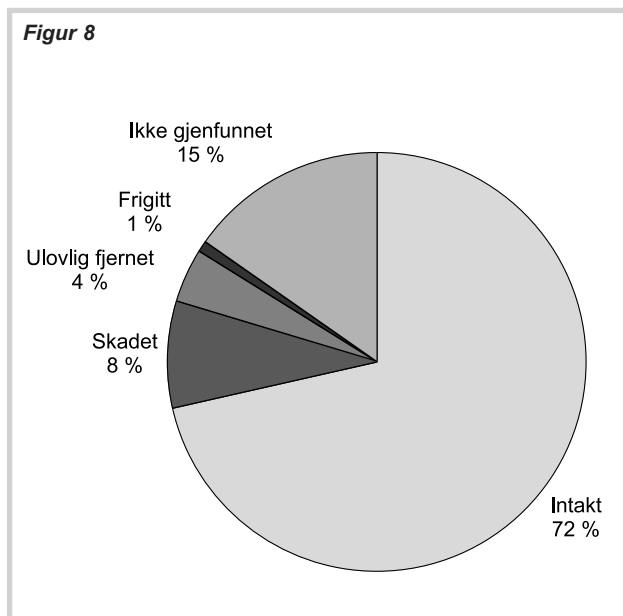
Skade som kan oppstå som følge av blant annet pløying, dyrking, nydyrking, tildekking, planering, deponering av masse, skade av husdyrhold, opparbeidelse av landbruks- og adkomstveier og lignende. I Eidskog er ett av fornminnene fjernet som følge av dyrking.

Figur 6. Arealbruk på områdene der 143 fornminner var/er anlagt

	Dyrket	Skog	Skog,produktiv	Tun/hage
AREALBRUK Eidskog 1985	3 (2%)	2 (2%)	138 (96%)	
AREALBRUK Eidskog 2002	5 (3%)	10 (7%)	127 (89%)	1 (1%)

Figur 7. Tilstand for de registrerte fornminnene pr 2002.

Kommune	Periode	Intakt	Tapt	Skadet	Ikke gjenf
Eidskog	1985 - 2002	102 (72%)	7 (5%)	12 (8%)	22 (15%)
Spesifisering av tapte kulturminner Antall					
	Ulovlig fjernet	Frigitt			
	6 (4%)	1 (1%)			

Figur 8

Skogbruksskade

Skade som oppstår i forbindelse med skogsdrift, som for eksempel nyplanting, markberedning, hogst, kjørespor/slitasje og skogsveier/adkomstveier. I Eidskog er det ingen skade på fornminner som relateres direkte til skogbruket. Derimot ble 22 av kulturminnene ikke gjenfunnet ved kontrollen. De fleste av disse ligger i områder der det nylig har vært foretatt uthugging. I disse områdene ligger det enten kvist igjen etter kvistingen eller områdene er uoversiktelige på grunn av tett beplantning av smågran.

Materialuttak

Skade som skyldes at et kulturminne graves opp og/eller ut. Omfatter også utgravninger og andre graveskader uten at det skyldes gravemaskiner. I Eidskog er to fornminner skadet som følge av graving uten at det er brukt større maskiner.

Bygg- og anleggsvirksomhet, industri- og veiutbygging

Skade som oppstår i forbindelse med grøfter, vann- og avløpsledninger, tildekking (bl.a i forbindelse med deponering av byggeavfall), innebygging, parkeringsplass, slitasje (kjørespor i forbindelse med maskinell virksomhet/snerydding), veianlegg, kraftledningsstolper, kraftledninger under vann og adkomstveier (også i forbindelse med midlertidige adkomstveier under byggeprosessen). To fornminner i Eidskog er fjernet i forbindelse med slikt arbeide. Det ene er frigitt og undersøkt ved anlegg av ny vei, mens det andre er fjernet ved anlegg av parkeringsplass.

Husbygging og friluftsskade

Skade som følge av bl.a. nybygging eller utvidelser av boliger, campingplasser, hytteanlegg, hageanlegg, bryggeanlegg, garasjer, uthus, veiplaneringer (adkomstveier). Ett fornminne i Eidskog er fjernet i forbindelse med tilrettelegging for friluftsliv.

Tilrettelegging

Slitasje- og/eller skjøtselskade i forbindelse med at kulturminner er tilrettelagt for publikum. I Eidskog er sju fornminner utsatt for slitasjeskader fordi det er anlagt en kultursti i et område med fangstgroper (**figur 9**).

Hærverk

I Eidskog er to fornminner skadet fordi de blir brukt som oppsamlingssted for gjenstander som hører hjemme på avfallsplassen.

Sammensatt skadeårsak

Skade hvor det er vanskelig å bestemme hvilke aktiviteter som har forårsaket skade, eller hvor det er flere skadeårsaker. I Eidskog er tre fornminner fjernet og ett er skadet i områder der det ikke har skjedd en arealbruksendring som kan brukes som forklaringsmodell. Det var ikke mulig å finne ut årsaken til at fornminnene var skadet eller fjernet. (**Figur 10 og 11**)

Figur 9. Sti gjennom fangstrop på Gaustadmoen Id-nr: 031369

Figur 10. Antall tapte fornminner fordelt på tapsårsak

Kommune	Tidsrom	Jordbruk	Bygg, vei	Hus,friluft	Sammensatt	SUM
Eidskog	17 år	1	2	1	3	7

Figur 11. Antall skadete fornminner fordelt på skadeårsak

Kommune	Tidsrom	Materialuttak	Tilrettelegging	Hærverk	Sammensatt	SUM
Eidskog	17 år	2	7	2	1	12

Ved kontroll av fornminner er det som regel svært vanskelig å dokumentere når de ulike tiltak som har ført til at fornminner er skadet eller fjernet, har skjedd. Det er derfor ikke mulig å gi eksakte tall pr år for hvor mange fornminner som berøres av tiltak. Tidsrommet mellom førstegangsregistrering og kontroll av fornminnene i Eidskog var i dette omdrevet ca 17 år.

For at tallene skal ha utsagnsverdi og kunne brukes som sammenligningsmateriale i forbindelse med andre overvåkningsprosjekt, har det vært hensiktsmessig å lage estimat ved å se på gjennomsnittlige tall for årlige tap og skader (**figur 12 og 13**, neste side).

Figur 12. Gjennomsnittlige tall for årlig tap av fornminner fordelt på tapsårsak

	Periode	Jordbruk	Bygg, vei	Hus,friluft	Sammensatt	SUM
Eidskog	1985 - 2002	0,06 (0,04%)	0,12 (0,08%)	0,06 (0,04%)	0,18 (0,12%)	0,41 (0,29%)

Figur 13. Gjennomsnittlige tall for årlig skade på fornminner fordelt på skadeårsak

	Periode	Materialuttak	Tilrettelegging	Hærverk	Sammensatt	SUM
Eidskog	1985 - 2002	0,12 (0,08%)	0,41 (0,29%)	0,12 (0,08%)	0,06 (0,04%)	0,71 (0,49%)

7 Tendenser i trusselbildet

Ved kontrollen ble 22 fornminner i Eidskog kommune ikke gjenfunnet. Dette utgjør 15% av de fornminnene som var registrert.

I Eidskog kommune er 77% av det samlede areal dekket av produktiv skog og bare 7% er dyrket mark, beite eller hagemark. De aller fleste fornminner som er registrert i kommunen, representerer såkalte utmarksnæringer som fangst, kullproduksjon, tjære- og jernfremstilling.

Også i dag ligger 90% av Eidskogs fornminner i utmarksområder.

Av de 15% som ikke ble gjenfunnet ved kontrollen, lå de fleste i områder der det har vært foretatt hugst i tiden etter 1985. I områdene som nylig er uthugget ligger greiner og kvister igjen etter at tømmeret er tatt ut. Dette gjør at de registrerte fornminnene ligger skjult under granbaret. I områder der det er gått noen år siden hugsten foregikk er arealene nesten ufremkommelige på grunn av gjenvekst eller nyplantning av smågran. Dette bidrar til at gjenfinningen av registrerte fornminner er svært vanskelig (**figur 14**).

Lokalkunnskap om områdene samt manuell avvirkning av skogen har inntil nylig ført til at man i stor grad har kjent til og tatt hensyn til fornminnene. I dag har større entreprenører overtatt driften av skogen. Tømmeret blir hugget og tatt ut ved hjelp av maskiner. Krav til effektiv drift har også ført til at områdene markberedes før ny tilplantning skjer. I Eidskog kommune avvikles det årlig 130 -140 000 m³ tømmer for salg, og av det totale skogsarealet er bare 20% definert som vinterdriftsområder. Den maskinelle driften foretas derfor med maskiner på bar mark. Dette fører til at fornminner lett blir skadet eller blir fullstendig ødelagt. Risikoen for skade eller ødeleggelse er selvsagt størst for de fornminnene som er lite synlige (**figur 15 og 16**).

Figur 14. Smågran på vollen av en kullgrop gjør at den er vanskelig å oppdage og at den lett kan skades når trærne tynnes

Ut fra det foreliggende resultatet for kontrollen i Eidskog, kan det forventes at skogbruket også i fremtiden vil utgjøre den største trusselen for fornminnene i kommunen dersom det ikke settes inn tiltak for å forhindre det. Dette kan for eksempel gjøres ved at man vurderer slitasje- og kjøreskader, og deretter utarbeide sårbarhetskart for områdene der det skal hugges og markberedes.

Den viktigste årsaken til at fornminnene i Eidskog kommune var blitt skadet i perioden 1985-2002 er likevel en uheldig anlagt trasé for en kultursti. Stien går flere steder gjennom fangstgropene eller på vollen av dem og dette medfører slitasjeskader. Dette er forhold som lett kan endres ved små omlegginger av stien på de steder der denne kommer i direkte konflikt med fornminnene.

Figur 15. Fangstgropene er ofte vanskelige å få øye på selv når de er korrekt stedfestet. På denne fangstgropen vokser det et hugstmodent grantré på vollen. Ved hugst er gropa svært utsatt for skade. Id-nr 033126

Figur 16. Noen fornminner som ligger i granskog er vanskelige å se og dermed er de svært utsatte for å bli skadet ved skogsarbeide. Tilvokst område der 031348 er registrert

8 Konklusjon

Kontrollregistreringen i Eidskog kommune omfattet 143 automatisk fredete kulturminner (fornminner). Så å si alle fornminnene er spor etter utmarksnæringer i form av fangstgroper, kullgroper og jernvinneanlegg. Alle var intakte og uskadde da de ble registrert i første halvdel av 1980-tallet. Ved kontrollen viste det seg at sju fornminner var tapt. Bare ett av disse var fjernet etter søknad om frigivelse med påfølgende faglig undersøkelse. Tolv av fornminnene var skadet. De fleste skadene skyldes slitasje som følge av tilrettelegging av fornminner for publikum. Det var flest fangstgroper som var skadet.

Fornminnene ble også kontrollert med tanke på nøyaktig stedsangivelse. Totalt 25 fornminner (17%) viste seg å være feilavmerket. I dette tilfellet vil det si at feilmarginen var større enn 20 meter.

I alt 22 fornminner ble ikke gjenfunnet ved kontrollen. Det største antallet av disse lå i 1985 i områder med granskog. Etter den tid har det vært foretatt hugst i områdene, og i dag er områdene enten gjengrodde av smågran eller dekket med kvist etter hugsten. Skogbruken utgjør den største trusselen for Eidskogs fornminner fra forhistorisk tid.

9 Kilder

Aschehoug og Gyldendals Store norske leksikon. - Oslo 1988

Binns, Kari Støren. 1998: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Trondheim kommune, Sør-Trøndelag 1997. - Trondheim, NINA•NIKU - NIKU Oppdragsmelding 064: 1-24.

Binns, Kari Støren. 2000: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Grong kommune, Nord-Trøndelag 1999. - Oslo, NINA•NIKU - NIKU Oppdragsmelding 096: 1-27.

Binns, Kari Støren. 2001: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Fræna kommune, Møre og Romsdal 2000. - Oslo, NINA•NIKU - NIKU Oppdragsmelding 106: 1-27.

Fasteland, Arthur. 1998: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Voss kommune, Hordaland i 1998. - Oslo, NINA•NIKU - NIKU Oppdragsmelding 078: 1-17.

Fornminneregisteret. Register over faste fornminner. - NIKU

Forslag til Norsk Standard: Automatisk fredete kulturminner Periodisk kontrollregistrering - Deklarering av tap og skade, versjon 4.3.

Haavaldsen, Per. 2000: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Gjesdal kommune, Rogaland 1999. - Oslo, NINA•NIKU - NIKU Oppdragsmelding 097: 1-19.

Holm-Olsen, Inger Marie. 1998: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kultur-

minner i Tromsø kommune, Troms 1997. - Trondheim, NINA•NIKU - NIKU Oppdragsmelding 068: 1-19.

Lov om Kulturminner av 9. Juni 1978.

Myrvold, Elin Rose. 2001: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Guovdageainnu suohkan / Kautokeino kommune, Finnmark, 2000. - Oslo, NINA•NIKU - NIKU Oppdragsmelding 105: 1-19.

Nakkerud, Tom Bloch. 1982: Arkeologisk registrering i Eidskog. - Årsrapport 1981 Eidskog Museums- og Historielag. - Skotterud.

Nakkerud, Tom Bloch. 1983: Arkeologisk registrering i Eidskog. - Årsrapport 1982 Eidskog Museums- og Historielag. - Skotterud 1983.

Nakkerud, Tom Bloch. 1984: Arkeologisk registrering i Eidskog. - Årsrapport 1983 Eidskog Museums- og Historielag. - Skotterud 1984.

Nakkerud, Tom Bloch. 1986: Arkeologisk registrering i Eidskog. - Årsrapport 1985 Eidskog Museums- og Historielag. - Skotterud 1986

Sollund, May-Liss Bøe 1997: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Skien kommune, Telemark 1997. - Trondheim, NINA•NIKU - NIKU Oppdragsmelding 042: 1-30

Sollund, May-Liss Bøe 2001: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Nord-Aurdal kommune, Oppland 2000. - Oslo, NINA•NIKU - NIKU Oppdragsmelding 107: 1-15

Vedlegg

Vedlegg 1 Bestilling fra Riksantikvaren

Prosjektet «Kontrollregistrering av automatisk fredede kulturminner (fornminner)» ble igangsatt i 1997 med fokusering på desimeringshastigheten for automatisk fredete kulturminner. Siden 2001 ble prosjektet innlemmet i Riksantikvarens miljøovervåkningsvirksomhet. Det overvåkes 16 modellkommuner over en tidsperiode av fire år med tanke på desimering av fornminner og fortløpende kartlegging av årsakene til at denne bestanden gradvis ødelegges og forsvinner. Formålet med dette overvåkningsprosjektet er å få oversikt over utviklingen av tap og skade blant arkeologiske kulturminner ved feltkontroll og data fra fornminneregisteret.

Overvåkingen gjennomføres i henhold til nasjonalt resultatmål 3.1: «Det årlige tapet av kulturminner og kulturmiljøer som følge av fjerning, ødeleggelse eller forfall, skal minimeres, og skal innen 2008 ikke overstige 0,5%». Resultater av dette prosjektet relateres til nøkkeltall 3.1.2: «Prosentvis årlig tap av registrerte arkeologiske fornminner i fornminneregisteret i et representativt antall kontrollkommuner; og nøkkeltall 3.2.2: «Andel registrerte arkeologiske kulturminner uten nye skader i fornminneregisteret i et representativt antall kommuner. Bestand ved årets start og endring i forhold til 1998-bestand.»

Riksantikvaren stiller følgende krav til utføringen av kontrollregistreringen:

1. Det skal kontrollregistreres samtlige fornminner i Fornminneregisteret (inklusive de med uavklart vernestatus) i de utvalgte kommuner. NIKU skal kontakte fylkeskommunene for å sørge for at registeropplysninger i de utvalgte kommunene er oppdatert. Feil eller mangler i Fornminneregisteret skal oppdateres.
2. Kontrollen i de utvalgte kommunene skal foregå etter lik metodikk for å sikre sammenlignbarhet av resultatene.
3. Kontrollregistreringen skal også omfatte kontroll av kartplassering av objektene. Det forutsettes bruk av GPS, og at eventuelle korrigeringer i kartplasseringen blir overlevert Riksantikvaren som SOSI fil.
4. Under kontrollregistreringen skal det tas i bruk det foreløpige utkast til "Norsk Standard; Automatisk fredete kulturminner. Periodisk kontrollregistrering - Deklarering av tap og skade" (se vedlegg 1).
5. Under kontrollregistreringen skal det vedlagte eksempel for et registreringsskjema (vedlegg 2) benyttes som registreringshjelp.
6. Tilstanden av fornminner skal registreres på enkeltminnenivå.
Hvis et skadet objekt innenfor et fornminnefelt ikke er oppført med en sub-identitetsnummer i fornminneregisteret, skal det opprettes et eget sub-identitetsnummer. En kartfesting av disse er ikke nødvendig, dersom det gjeldende fornminnefeltet er tilstrekkelig avmerket.
7. Registrering av tilstand og skadeårsak skal avmerkes med et enkelt kryss i henhold til standard nevnt under punkt 3.
8. Det skal gis en kort men presis beskrivelse av skadebildet. Det kan være hensiktsmessig å bruke et digital kamera til dokumentasjon. Ved bruk av fotodokumentasjon knyttes objektet til ID nummer i Fornminneregisteret og det opprettes en fotoliste. Bildemateriell sendes som CD til Riksantikvaren.
9. Resultatene fra kontrollregistreringen skal legges inn i fornminneregisteret slik at det er å jour. Feil eller mangler i Fornminneregisteret skal oppdateres.
10. Resultatene som er direkte knyttet til nøkkeltallene skal leveres tidligst mulig, innen 01.februar 2003
11. Resultatene skal publiseres som oppdragsmelding snarest mulig etter feltarbeid, dog innen slutten av april 2003. Samtlige rapporter skrives etter felles mal for å garantere sammenlignbarhet med hensyn til nasjonal rapportering. Det forutsettes at oppdragstaker koordinerer dette arbeidet seg i mellom, og kvalitetssikrer arbeidet før overlevering til oppdragsgiver. Riksantikvaren ber dog om at det sendes et utkast til rapportstruktur for godkjenning.
12. Eventuelle avvik under feltarbeid, som for eksempel problemer vedrørende tilgjengelighet til fornminner; beskrivelse av skadeårsak hhv. skadebilde, og lignende, må avklares med Riksantikvaren for godkjenning.

Vedlegg 2

Eidskog kommune, Hedmark. Fornminner som er endret i perioden 1985-2002

ID-nr	Sub-id	Kategori	Arealbruk 1985	Arealbruk 2002	Tilstand 2002	Endringsårsak	Merknad
031331	1	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Tapt, u. frigiving	Friluftskade	lysløype
031367	1	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Tapt, friggitt	Vei	ny vei
031440	1	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Tapt, u. frigiving	Vei	park.plass
031444	1	Grop	Skog, pr.	Skog, pr.	Tapt, u. frigiving	Sammensatte	ukjent
031444	2	Grop	Skog, pr.	Skog, pr.	Tapt, u. frigiving	Sammensatte	ukjent
031403	2	Fangstgrop	Skog, pr.	Dyrket	Tapt, u. frigiving	Jordbruk	
031392	1	Kullgrop	Skog, pr.	Dyrket	Tapt, u. frigiving	Sammensatte	
031371	1	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Skadet	Tilrettelegging	sti gjennom
031372	1	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Skadet	Tilrettelegging	sti på vollen
031373	1	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Skadet	Tilrettelegging	sti på vollen
031374	1	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Skadet	Tilrettelegging	sti på vollen
031375	1	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Skadet	Tilrettelegging	sti gjennom
031327	1	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Skadet	Matreialuttak	gravd i
031368	1	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Skadet	Tilrettelegging	sti på vollen
031369	1	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Skadet	Tilrettelegging	sti på vollen
031443	1	Grop	Skog, pr.	Skog, pr.	Skadet	Sammensatte	gjenfylt
031444	3	Kullgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Skadet	Materialuttak	avtorvet
031398	1	Kullgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Skadet	Hærverk	drensrør oppi
031352	1	Kullgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Skadet	Hærverk	takstein oppi
033123	1	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Ikke gj.funnet		hogstflate
033123	2	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Ikke gj.funnet		hogstflate
031407	1	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Ikke gj.funnet		
031407	2	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Ikke gj.funnet		
033309	1	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Ikke gj.funnet		smågranskog
033309	2	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Ikke gj.funnet		smågranskog
031431	1	Kullgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Ikke gj.funnet		hogstflate
031441	1	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Ikke gj.funnet		hogstflate
031446	1	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Ikke gj.funnet		hogstflate
031446	2	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Ikke gj.funnet		hogstflate
031396	1	Slagghaug	Skog, pr.	Skog, pr.	Ikke gj.funnet		
031396	2	Kullgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Ikke gj.funnet		
031385	1	Jernvinne	Skog, pr.	Skog	Ikke gj.funnet		hogstflate
031394	3	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Ikke gj.funnet		
031416	1	Kullgrop	Skog, pr.	Skog	Ikke gj.funnet		gjengrodd område
031350	1	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Ikke gj.funnet		
031351	1	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Ikke gj.funnet		
031358	1	Tjæregroft	Skog, pr.	Skog, pr.	Ikke gj.funnet		smågranskog
033308	2	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Ikke gj.funnet		
033308	2	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Ikke gj.funnet		
033137	1	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Ikke gj.funnet		
033137	2	Fangstgrop	Skog, pr.	Skog, pr.	Ikke gj.funnet		

NIKU publikasjonsliste / Publications

pr. 24.04.03

1. Fagrapporter / Scientific reports
2. Temahefter / NIKU Topics
3. Oppdragsmeldinger / Assignment reports
4. NIKU publikasjoner / NIKU publications
5. Faktaark / Fact Sheet

Fra 2003 avslutter NIKU tidligere serier og etablerer to nye serier, NIKU Rapport og NIKU Tema, som hver nummereres fra 1 og oppover. Se ytterligere informasjon på kolofonsiden (side 3).

Faktaark er gratis. Øvrige publikasjoner koster fra kr. 100,- (pluss porto) avhengig av størrelse. Det tas forbehold om at enkelte publikasjoner kan være utsolgt.

Kontaktadresse /

Publications can be bought from:
 NIKU, Dronningensgt. 13,
 Postboks 736 Sentrum, N-0105 Oslo
 Tlf./Tel.: (+47) 23 35 50 00
 Faks/Fax: (+47) 23 35 50 01
 E-mail: kirsti.e.sundet@niku.no

1. NIKU Fagrapporter

001 Malte 1500-talls bonader i Rygnestadloftet, Valle i Setesdal. Presentasjon av et konserveringsprosjekt. *Gundhus, G., Gjertsen, R. & Andersson, G. 1995. 59 s.*

002 Haug på Hadseløya: en gravplass fra kristningstiden. Antropologiske undersøkelser av skjelettmaterialet. *Sellevold, B.J. 1996. 50 s.*

003 Historiske kart og kulturminnevern. En metode for landskapsanalyse. *Jerpåsen, G., Sollund, M.-L.B. & Widgren, M. 1997. 45 s.*

004 Klima i stavkirker: Lokal klimatisering av menigheten i Kaupanger stavkirke, Sogndal kommune. *Olstad, T.M. & Haugen, A. 1997. 47 s.*

005 Begrensing av skader på kulturlag i middelalderbyene. *Reed, I.W. 1997.*

006 Skjelettfunnene fra Ytre Elgsnes. Antropologiske undersøkelser. *Sellevold, B.J. 1998. 27 s.*

007 Konserveringsarbeider i Olavsklosteret i Oslo 1989-1997. En kilde til økt kunnskap om klosterets bygningshistorie. *Hauglid, L. 1998. 39 s.*

008 Trondenes kirkes tidligste bygningshistorie. *Storsletten, O. 1998. 17 s.*

009 Storøya - Hamarbiskopens ladegård i middelalderen? Seminarrapport *Brendalsmo, A.J. (Red.) 1998. 49 s.*

010 Picts and Vikings at Westness. Anthropological investigations of the skeletal material from the cemetery at Westness, Rousay, Orkney Islands. *Sellevold, B.J. 1999. 62 s.*

011 Twelve whalers from Svalbard. Skeletal remains from Liknesset on the Vasa peninsula. *Sellevold, B.J. 2000. 42 s.*

012 Tjærebreing av stavkirker fra middelalderen. *Egenberg, I.M. 2000. 125 s.*

2. NIKU Temahefter

001 Fornminnevern og forvaltning. En teoretisk og metodisk tilnærming til planlegging og praksis i fornminnevernet. *Hygen, A.-S. 1996. 348 s.*

002 Saving art by saving energy. *Olstad, T.M. & Stein, M. 1996. Utgått*

003 «Utkantens håndverkere og arbeidere». En aktivitetsanalyse av «Nordre bydel» i middelalderens Tønsberg. Avhandling til magistergrad i nordisk arkeologi ved Universitetet i Oslo, høsten 1995. *Ulriksen, E. 1996. 147 s.*

004 Landskapet som historie. *Brendalsmo, J., Jones, J., Olwig, K. & Widgren, M. 1997. 44 s.*

005 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Stratigraphic Analysis; Area C. Revised stratigraphic Analysis: Areas A, B and K. *McLees, C. 1998. 196 s.*

006 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Stratigrafisk analyse: Delfelt D. *Petersén, A. 1997. 104 s.*

007 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Stratigrafisk analyse: Delfelt E. *Saunders, T. 1997. 132.*

008 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Stratigraphic analysis: Area F. *Saunders, T. 1997. 182 s.*

009 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Stratigrafisk analyse: Delfelt G. *Olsson, A. & Pettersén, A. 1997. 254 s.*

010 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Stratigraphic Analysis: Area H. *McLees, C. 1998. 191 s.*

011 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Stratigrafisk analyse: Delfelt M og I. Tegltypologi *Larsson, S., Hommedal, A.T., & Nordeide, S.W. 1999. 113 s.*

012 Excavations in the Archbishop's Palace: Methods, Chronology and Site Development. *Nordeide, S.W. (ed) 2000. 222 s.*

013 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Aktivitet og plan-tebruk belyst ved botaniske analysar. *Sandvik, P.U. 2000. 110 s.*

014 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Arbeidsstyrke og lønnsforhold ved erkebispegården i 1530-årene. *Nissen, H.A. 1998. 34 s.*

015 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Parasittologisk undersøkelse av latriner. *Hartvigsen, R. 1997. 21 s.*

016 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Erkebiskopens armbrøstproduksjon. *Booth, A. H. 1998. 73 s.*

017 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Kosthold og erverv i Erkebispegården. En osteologisk analyse. *Hufthammer, A.K. 1999. 47 s.*

018 – 022 In prep.

023 Steinvikholm slott - på overgangen fra middelalder til nyere tid. *Nordeide, S.W. 2000. 81 s.*

024 Røde låver – alt under ett tak. NIKU-seminar om enhetslåven, Norges landbrukshøgskole og Norsk Landbruksmuseum, 5. – 6. juni 2000. *Risåsen, G.T. (red.) 2000. 102 s.*

Fortsettelse NIKU Temahefter

025 Registrering av fornminner for Det økonomiske kartverket 1963-1994. *Skjelsvik, E.* 1998. *Utgått.*

026 Dendrokronologi og bygningsforskning. *Christie, H., Stormes J.M. & Storsletten, O.* 1998. 17 s.

027 NIKU strategisk instituttprogram Norske Middelalderbyer Forskning om norske middelalderbyer. Seminar april 1998. *Molaug, P.B. (red.)* 1998. 73 s.

028 NIKU strategisk instituttprogram Norske Middelalderbyer 1996-2000. Registre ved bygravninger. Red. *Molaug, P.B. og Nordeide, S.W.* 1999. 38 s.

029 Bergverksbyens omland. Om ressursbruk, kultur og natur i Rørosområdet. *Daugstad, K. (red.)* 1999. 511 s.

030 Grindbygde hus i Vest-Norge. NIKU-seminar om grindbygde hus, Bryggens Museum 23-25.03.98. *Schjelderup, H. og Storsletten, O. (red.)* 1999. 128 s.

031 NIKU 1994 - 1999. Kulturminneforskningens mangfold. *Gundhus, G., Seip, E. og Ulriksen, E. (red.)* 1999. 136 s.

032 NIKU strategisk instituttprogram 1996-2000 Hus i Norge. Kilder om hus. Skriftlige kilder, bilder, muntlige kilder. *Horgen, J.E.* 2000. 32 s.

033 Hertug Skule til evig minne. Rekonstruksjon og fargesetting av en middelaldersk gravplate. *Brendalsmo, A.J., Plahter, U. & Selsjord, M.* 2000. 37 s.

034 Grindbygde hus i Vest-Norge. Eksempelsamling. *Schjelderup, H. og Storsletten, O. (red.)* 2000. 127 s.

3. NIKU Oppdragsmeldinger

001 Utstein kloster - planlagte vedlikeholdstiltak: utredning av konsekvensene for kulturminnet. *Dunlop, A.R.* 1995. 11 s.

002 Utstein kloster: resultatene fra de arkeologiske forundersøkelsene mars 1995 og innstillinger til det videre arbeidet i 1995. *Dunlop, A.R.* 1995. 11 s.

003 Ommundgård gnr 134 bnr 1 Viggja, Skaun k, Sør-Trøndelag: Antropologisk undersøkelse av skjelettmateriale. *Sellevold, B.J.* 1995. 21 s.

004 Innberetningen om arkeologiske forundersøkelser i Skagen 18, Stavanger. *Dunlop, A.R.* 1995. 10 s.

005 Clemenskirkeruinen 1994. Saxegaardsgate 11, Gamlebyen, Oslo: Antropologisk undersøkelse av skjelettmateriale. *Sellevold, B.J.* 1995. 21 s.

006 Konserveringsarbeid i Lyngdal kirke, Numedal. *Olstad, T.M.* 1995. 17 s.

007 Registrering av nasjonale kulturminner. Delprosjekt: Forslag til oppbygging av en database til registrering av bevaringstilstanden for kirkekunst og veggfast dekor i kirker og fredede bygninger. *Sommer-Larsen, A.* 1995. 21 s.

008 NSB. Nytt dobbeltspor fra Skøyen - Asker. Kulturminner og kulturmiljø, KU-fase 2. *Skar, B., Hov, K. & Tønnesen, T.L.* 1995. 32 s.

009 Ny E18 Melleby - Askim, Østfold fylke. Fagrapport Kulturminner og kulturmiljø. *Skar, B., Sollund, M.-L. B., Tønnesen, T.L. & Bergstøl, J.* 1995. 56 s.

010 Vegetasjonshistorisk undersøkelse av felt med rydningsrøyser på Forsand gnr. 41 bnr. 6, Forsand i Rogaland. *Præsch-Danielsen, L.* 1996. 31 s.

011 Befaring og rådgiving for kulturetaten i Hedmark Fylkeskommune etter flommen i Østerdalen, juni 1995. *Brænne, J.* 1995. 105 s.

012 Lydvalloftet, Voss kommune i Hordaland. Undersøkelser og konservering av malt dekor fra middelalderen. *Gundhus, G.* 1996. 22 s.

013 Domkirkegården i Trondheim. En evaluering av arkeologiske interesser i området. *Reed, I.W.* 1995. 13 s.

014 Archaeological excavation at 3-5 Bersvendveita, Trondheim, 1995-1996. *Towle, B., Booth, A.H. & Sandvik, P.U.* 1996. *Utgått*

015 Arkeologiske forundersøkelser i BRM 480 Nonneseterkvartalet 1995 & 1996. *Dunlop, A.R.* 1996. 18 s.

016 Bf 85 Agerup Gård, Nøtterøy kommune i Vestfold. Befaring og fargeundersøkelser 1995-96. Konservering av et 1700 talls papirtapet 1997. *Brænne, J. & Heggenhougen, B.* 1998. 34 s.

017 Jernbanetunnel under Gamlebyen, Oslo. Konsekvensutredning. Kvalitetssikring tema Kulturmiljø. *Skar, B., Molaug, P.B. & Tønnesen, T.L.* 1995. 12 s.

018 E6 Tysfjord, Nordland fylke. Fagrapport Kulturminner og kulturmiljø. *Skar, B., Hauglid, M. & Steinlien, O.* 1996. 31 s.

019 Arkeologiske forundersøkelser i BRM 487 Nonneseterkvartalet, 1996. *Dunlop, A.R.* 1997. 30 s.

020 Krusifiks fra Vågå kirke, Vågå kommune i Oppland. Konservering. *Hauglid, L.K.* 1996. 12 s.

021 E18 mellom Ekeberg tunnelen og Oslotunnelen. Utredning av kulturminner og kulturmiljø. Konsekvensutredning. *Skar, B., Molaug, P.B. & Tønnesen, T.L.* 1996. 37 s.

022 A 335 Grip Stavkirke, Grip, Kristiansund kommune. Tilstandsbeskrivelse og forslag til konserveringstiltak 1993. *Olstad, T.M.* 1996. 26 s.

023 Den middelalderske Kristusfiguren fra Otterøy kirke, Namsos kommune i Nord-Trøndelag. Et konserveringsprosjekt. *Frøysaker, T.* 1996. *Utgått.*

024 Trykte 1500-talls tekstiler i Rygnestadloftet. Undersøkelser, konservering og restaurering. *Gundhus, G.* 1996. 17 s.

025 Orgelprospektet i Oslo Domkirke - Undersøkelser. *Norsted, T.* 1996. 12 s.

026 Kaupanger stavkirke / De Heibergske Samlinger: Kristi Oppstandelse malt av A. Askevold 1865. Konservering og restaurering. *Andresen, J. & Gundhus, G.* 1996. 16 s.

027 Madonna med barnet. Konservering og restaurering av en polykrom treskulptur fra 1200 tallet i Vallset kirke, Stange i Hedmark. *Olstad, T.M.* 1996. 34 s.

028 Rapport fra seminar om Norges kirker 21.november 1996. *Fikkan, A.* 1996. 31 s.

029 Videreføring av konserveringsarbeidene i Lyngdal kirke, Numedal. Konservering av limfargedekor i kor og skip. *Olstad, T.M.* 1996. *Utgått.*

030 Damsgård. Fargeundersøkelser 1985-1988-1993. Systematisering og tolking av funn samt restaureringsforslag. *Frøysaker, T. & Solberg, K.* 1996. 109 s.

031 Arkeologisk sjaktovervåking og undersøkelser i Nedre Langgate, Tjømegaten og Pelagoskvarialet, Tønsberg. *Gansum, T.* 1997. 37 s.

032 Arkeologiske undersøkelser og overvåking i Nedre Langgate 30E, Tønsberg. Problematikk omkring typer og bruk av kvistnagler. *Gansum, T.* 1997. 54 s.

033 Mindre arkeologiske undersøkelser i Vestfold 1996. *Edwardsen, G., Gansum, T., Sønsterud, K.E. & Ulriksen, E.* 1997. 30 s.

034 Mindre arkeologiske undersøkelser i Telemark 1996. *Gansum, T. & Sønsterud, K.E.* 1997. 31 s.

035 Sørkorridoren E6 og E18. Kulturminner og kulturmiljøer. *Skar, B., Grimsrud, O., Hov, K. & Tønnesen, T.L.* 1997. 28 s.

036 Diverse arkeologiske oppdrag i og omkring Bergen 1995-96. *Dunlop, A.R.* 1997. 65 s.

- 037** Krusifiks fra ca 1500 i Granvin kirke, Hordaland. Undersøkelser, konservering og restaurering. *Bratlie, E.* 1997. 22 s.
- 038** Innberetningen om de arkeologiske undersøkelsene ved Utstein Kloster 1995. *Dunlop, A.R.* 1997. 42 s.
- 039** Konsekvensutredning for ny Rv-2, Kløfta-Kongsvinger. Kulturminner og kulturmiljø. *Skar, B., Sollund, M.-L.B., Tønnessen, T.L. & Rui, L.M.* 1997. 46 s.
- 040** Konservering av limfargedekor i Nore stavkirke. *Solberg, K.* 1997.
- 041** Decorations and wall-paintings in vernacular buildings, burial sites, monasteries and temples. Mission for NORAD and the Norwegian Directorate for Cultural Heritage to The Peoples Republic of China and Tibet Autonomous Region. *Brønne, J.* 1997. 25 s.
- 042** Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Skien kommune, Telemark 1997. *Sollund, M.-L.B.* 1997. 30 s.
- 043** Utstein Kloster: resultatene fra de arkeologiske forundersøkelsene 26-30.05.97. *Dunlop, A.R.* 1997. 17 s.
- 044** Arkeologiske forundersøkelser ved BRM 528 Nonneseter/ Bystasjonen, 1997. *Dunlop, A.R.* 1997. 24 s.
- 045** Bygninger - Samlerapport 1994-1996. *Gundhus, G.(red.)* 1997. 43 s.
- 046** Arkeologiske undersøkelser langs Strandpromenaden, Hamar, 1996. *Nondal, N.T., Roll-Lund, E., Sæther, T. & Wiberg, T.* 1997. 27 s.
- 047** Gården Berg Vestre i Furnes, Ringsaker kommune. Behandling av to dekorerte rom. *Olstad, T.M.* 1997. 15 s.
- 048** Objekter - samlerapport 1994-1996. *Gundhus, G.(red.)* 1997. 33 s.
- 049** Vevelstad kirke, Vevelstad kommune. Et 1700-talls monumentalt oljemaleri på papir. Konservering og restaurering. *Norsted, T.* 1997. 21 s.
- 050** Tydal kirke, Tydal kommune. Undersøkelser, konservering og restaurering av dekorert kortak fra ca 1700. *Bratlie, E., Kusch, H. J., Sommer-Larsen, A. & Gundhus, G.(red.)* 1997. 17 s.
- 051** Konservering av den middelalderske Kristusfigur fra Leksvik kirke, Leksvik kommune i Nord-Trøndelag. *Frøysaker, T.* 1997. 26 s.
- 052** Museumsbygninger i Hedmark fylke. Undersøkelser og evalueringer. *Brønne, J.* 1997. 237 s.
- 053** 300 kV-I Øyberget-Vågåmo Konsekvensutredning for kulturminner og kulturmiljø. Justerte alternativer. *Helliksen, W.* 1997. *Utgått*
- 054** Mindre arkeologiske overvåkinger og undersøkelser i middelalderbyene Tønsberg og Skien 1997. *Edvardsen, G. & Sønsterud, K.E.* 1997. 46 s.
- 055** Utgravningene ved vestfronten av Nidaros domkirke. Del I og II. *Reed, I., Kockum, J., Hughes, K. & Sandvik, P.U.* 1997. *Utgått*
- 056** Diverse arkeologiske oppdrag i Bergen og på Vestlandet 1996-97. *Dunlop, A.R., Gellein, K. & Hommedal, A.T.* 1997. 84 s.
- 057** Arkeologiske undersøkelser ved Vincens Lunges gate 19/21, Nonneseterkvartalet i Bergen, 1997. *Dunlop, A.R.* 1998. 23 s.
- 058** Bredsgården, Bryggen i Bergen. Konservering av 1700-talls limfargedekor. *Olstad, T.M.* 1997. 26 s.
- 059** Arkeologisk undersøkning på Klosteret, Bergen 1997-98. *Ve-vatne, K.* 1998. *Utgått*
- 060** Tradisjonell fargebruk på bygårder, Grünerløkka i Oslo. *Hvinden-Haug, L.J., Torp, I. & Olstad, T.M.* 1998. 55 s.
- 061** Arkeologiske undersøkelser i og omkring Kjøttbasaren, Vetrilidsalmenning 2, Bergen 1996-97. *Dunlop, A.R.* 1999. *Utgått*
- 062** Bf 93 Yttersø gård, Larvik kommune i Vestfold. Innvendig fargeundersøkelse. *Heggenhougen, B.* 1998. 20 s.
- 063** Konservering av predellan til altartavlan i Rödenes kyrka, Marker kommune i Østfold. *Gjertsen, R.* 1997. 11 s.
- 064** Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Trondheim kommune, Sør-Trøndelag, 1997. *Binns, K.S.* 1998. 25 s.
- 065** Rock Art Safeguarding in Zimbabwe. *Norsted, T.* 1998. *Utgått.*
- 066** Miljøopparbeiding av Nedre Langgate, riksveg 308, Tønsberg kommune. *Edvardsen, G.* 1998. 51 s.
- 067** Altartavlen i Førde kirke, Sogn og Fjordane. Konservering og restaurering 1996-1998. *Gundhus, G.* 1998. 38 s.
- 068** Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Tromsø kommune, Troms, 1997. *Holm-Olsen, I.M.* 1998. 19 s.
- 069** Mindre arkeologiske overvåkinger og undersøkelser i tilknytning til middelalderkirker og -kirkegårder i Agder, Telemark og Vestfold, 1997 *Edvardsen, G., Helliksen, W. & Sønsterud, K.* 1998. 15 s.
- 070** Rehabilitering av Tønsberg torv. Arkeologisk overvåking og undersøkelser 1996-1997. *Edvardsen, G., Gansum, T.* 1998. 31 s.
- 071** To båtvrak fra 1600-tallet. Arkeologiske utgravinger på Sørenga i Oslo. *Molaug, P.B.* 1998. *Utgått*
- 072** Oppussing og vedlikehold av eldre murfasader 1997. Samlerapport. *Hauglid, L., & Gundhus, G. (red.).* 1998. 32 s.
- 073** Bygningshistoriske undersøkelser. Samlerapport 1997. *Christie, H., Hauglid, L., Norsted, T. & Storsletten, O. (Gundhus, G. red.)* 1998. 34 s.
- 074** Snøhvitutbyggingen. LNG-anlegg på Melkøya, Hammerfest kommune. Konsekvenser for samiske kulturminner. *Johnskareng, A. & Holm-Olsen, I.M.* 1998. 17 s.
- 075** Fargeundersøkelser i Kiøsterudgården, Åsgårdstrand, 1998. Olstad, T.M. 1999. 37 s.
- 076** Konservering av bemalte veggplanker fra Ål stavkirke, Buskerud. Olstad, T.M. 1999. 41 s.
- 077** Avslutning av konserveringsarbeidene i Lyngdal kirke, Numedal. Olstad, T.M. 1999. 36 s.
- 078** Fortidsminne i dagens landskap. Status for automatisk freda kulturminne i Voss kommune, Hordaland i 1998. Fasteland, A. 1999. 23 s.
- 079** Baroniet Rosendal i Kvinnherad kommune, Hordaland. Delprosjekt 1: Undersøkelser og forslag til tiltak i 24 utvalgte rom i slottet. Brønne, J. 1999. 76 s.
- 080** Stiftsgården i Trondheim. Fargeundersøkelser og konserveringsarbeider 1996-1998. *Solberg, K.* 1999. 46 s.
- 081** Diverse arkeologiske oppdrag i Bergen og på Vestlandet 1997-98. *Dunlop, A. R., Gellein, K., Hommedal, A. T. & Birkenes L. Ø.* 1999. 59 s.
- 082** Samiske kulturminner og kulturlandskap i Mauken-Blåtind øvings- og skytefelt. Utvikling av en GIS- og fjermålingsbasert metode. *Holm-Olsen, I. M., Grydeland, S. E. & Tømmervik, H.* 1999. *Utgått.*
- 083** Flahammar gård, Luster kommune i Sogn og Fjordane. Konservering av panelen till två 1700-tals dekorationsmålade rum. *Gjertsen, R.* 1999. 30 s.
- 084** Arkeologiske undersøkelser ved Vincent Lunges gate 19/21, Nonneseterkvartalet i Bergen, 1998. *Dunlop, R.A.* 1999. 33 s.

Fortsettelse NIKU Oppdragsmeldinger

- 085** Bamble kirke, Telemark. Fargeundersøkelse av interiøret, 1998. *Solberg, K.* 1999. 38 s.
- 086** Planlagt golfbane på Breivikeidet, Tromsø kommune, Troms. Konsekvenser for samiske kulturminner og kulturmiljø. *Buljo, T.-H. & Holm-Olsen, I. M.* 1999. 16 s.
- 087** Fornyelse av reguleringskonsesjon for Mjøsvatn, Vinje og Tinn kommuner i Telemark. Konsekvenser for automatisk fredete kulturminner. *Risbøl, O.* 1999. 53 s.
- 088** Bygninger: Undersøkelser - Tilstand - Tiltak. Samlerapport 1998. *Gundhus, G. (red.)* 1999. 38 s.
- 089** Interiør og gjenstander: Undersøkelser – Tilstand – Tiltak. Samlerapport 1998. *Gundhus, G. (red.)* 1999. 66 s.
- 090** Metall med verneverdi. Handsaming, lagring og vedlikehold av innandørs metallgjenstander. *Bjørke, A.* 1999. 22 s.
- 091** På sporet av en mangfoldig historie. Kalvariegruppen i Romfo kirke, Sunndal kommune i Møre og Romsdal. *Gundhus, G. & Winnes, M.* 2000. Utgått.
- 092** Kongsberg kirkes glasslysekroner. Konservering, sikring og dokumentasjon. *Sommer-Larsen, A.* 2000. 38 s.
- 093** Kulturminner og kulturmiljø i Gråfjell, Regionfelt Østlandet, Åmot kommune i Hedmark. Arkeologiske registreringer 1999, fase 1. *Risbøl, O., Vaage, J., Ramstad, M., Narmo, L.E., Høgseth, H.B., & Bjune, A.* 2000. 153 s.
- 094** Bevaring av gamle arkiv med kart og tegninger. Ingeniørbrigadens arkiv hos Riksantikvaren. *Korff, K.* 2000. 27 s.
- 095** Alterskapet i Hamre kirke, Osterøy kommune, Hordaland. Konservering 1999/2000. *Frøysaker, T.* 2000. 26 s.
- 096** Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Grong kommune, Nord-Trøndelag. *Binns, K.S.* 2000. 31 s.
- 097** Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Gjesdal kommune, Rogaland 1999. *Haavaldsen, P.* 2000. 23 s.
- 098** Diverse arkeologiske oppdrag i Bergen, 1998-99. *Dunlop, A.R., Hommedal, A.T., Moldung, H.R., Nøttveit, O., Trædal, V. & Åstveit, J.* 2000. 58 s.
- 099** Bygninger, interiører og gjenstander: Samlerapport 1999. *Gundhus, G. (red.)* 2000. 88 s.
- 100** Asker kirke, Asker kommune i Akershus. Bevaring av kirkens barokke inventar. *Stein, M.* 2000. 16 s.

4. NIKU publikasjoner

- 101** Brekke Søndre, Skien i Telemark. Farge- og bygningshistoriske undersøkelser i hovedbygningen 1999. *Brønne, J. & Winness, M.* 2001. 52 s.
- 102** Kulturminner og kulturmiljø i Gråfjell, Regionfelt Østlandet, Åmot kommune i Hedmark. Arkeologiske registreringer 2000, fase 2. *Risbøl, O., Vaage, J., Fretheim, S., Narmo, L.E., Rønne, O., Myrvoll, E., & Nesholen, B.* 2001. 244 s.
- 103** Eidsvoll 2014 – et visjonsprogram. *Risåsen, G.Th.* 2001. 26 s.
- 104** Strategisk instituttprogram 1996-2001. Konservering: strategi og metodeutvikling. *Swensen, G. (red.)* 2001. 104 s.
- 105** Kors og krusifiks. Tre utsnitt av deres historie. *Brendalsmo, A.J., Frøysaker, T., Jensenius, J.H.* 2001. 46 s.
- 106** Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Fræna kommune, Møre og Romsdal 2000. *Binns, K. S.* 2001. 26 s.

107 Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Nord-Aurdal kommune, Oppland 2000. *Sollund, M.-L. Bøe.* 2001. 19 s.

108 Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Guovdageainnu suohkan / Kautokeino kommune, Finnmark, 2000. *Myrvoll, E. R.* 2001. 19 s.

109 Strategisk instituttprogram 1996-2001. Hus i Norge. *Storsletten, O.* 2001. 30 s.

110 Polychrome wooden ecclesiastical art - Climate and dimensional changes. *Olstad, T.M., Haugen, A. & Nilsen T.-N.* 2001. 24 s

111 Kirkested i 1000 år. Grend, gård og grav i Liknes, Kvinesdal kommune i Aust Agder. *Brendalsmo, A. J. & Stylegar, F.-A.* 2001. 52 s. Denne publikasjonen kan bestilles hos: Kvinesdal kommune, administrasjonsetaten Tlf.: 38 35 77 00 Faks: 38 35 77 01

112 Evaluering av arkeologiske utgravninger i norske middelalderbyer 1970-1999. *Molaug, P. B.* 2001. 81 s.

113 The Norwegian Rock Art Project - Documentation Standard. Bergkunstprosjektet - Dokumentasjonsstandard. *Helliksen, W. & I. M. Holm-Olsen.* 2001. 60 s.

114 «...med Guld, Sølf oc Farvue...» - Den barokke altertavlen i Oslo domkirke som kulturhistorisk kilde. *Stein, M.* 2001 110 s.

115 Krigsskolen, Tollbugata 10 i Oslo. Rehabilitering 1999-2000 *Heggenhougen, B.* 2002 92s.

116 Kulturminner og kulturmiljø i Gråfjell, Regionfelt Østlandet, Åmot kommune i Hedmark. Arkeologiske registreringer 2001, fase 3. *Risbøl, O., Risan, T., Bugge Kræmer, M., Paulsen, I., Sønsterud, K.E., Swensen, G. & T. Solem.* 2002. 307 s.

117 Strategisk instituttprogram 1996-2001. Norske middelalderbyer. *Molaug, P. B. (red.)* 2002. 91 s.

118 Irgensepitafiet i Røros kirke. *Solstad, J.* 2002. 28 s.

119 Bilder i brann - Paintings On Fire. Eidsvoll kirke. *Ford, T.* 2002. 31 s.

120 Det gyldne hollandske alterskap i Leka kirke, Nord-Trøndelag. Konservering og restaurering. *Olstad, T.M.* 2002. 57 s.

121 Strategisk instituttprogram 1996-2001. Landskapet som kulturminne. *Skar, B. (red.)* 2002. 73 s.

122 NIKU strategisk instituttprogram 1996-2001. Norske middelalderbyer. Oslo havn i middelalderen. *Molaug, P.B.* 2002. 59 s.

123 Den korsfestede Kristus fra Skafså kirke, Tokke kommune i Telemark. Undersøkelser og konservering. *Gjertsen, R.* 2002. 36 s.

124 NIKU Strategisk instituttprogram 1996-2001. Norske middelalderbyer. Tønsberg havneområde. Stratigrafiske analyser. *Ulriksen, E. (red.)* 2002. 170 s.

125 Kulturminner og kulturmiljø i Gråfjell, Regionfelt Østlandet, Åmot kommune i Hedmark. Arkeologiske registreringer 2002, fase 4. *Risbøl, O., Risan, T., Bjørnstad, R., Fretheim S. & Eketuft Rygh, B.H.* 2002. 201 s.

126 Cultural Heritage on the Urban Fringe. Nannestad workshop report March 2002. *Swensen, G. (ed.)* 2002. 50 s.

5. NIKU Faktaark

- 1995-25 Om 1500-talls bonader i Setesdal.
- 1996-6 Om utgravninger i Domkirkegården i Trondheim.
- 1996-8 Om gravfunn på Hadseløya i Vesterålen.
- 1996-13 Om Lydvaloftet på Voss.
- 1996-20 Om kulturminner og E18 gjennom Oslo.

- 1997-6 Om kvistnagler fra Tønsberg.
- 1997-7 Om kristusfigur fra Otterøy kirke.
- 1997-13 Om konservering i Nore stavkirke.
- 1997-19 Om ødeleggelse av kulturminner i Skien kommune.
- 1997-22 Om historiske vandringer i Trondheim.
- 1998-2 Om konservering og restaurering av 1700-talls maleri i Vevelstad kirke.
- 1998-4 Om skader på kulturlag i middelalderbyer.
- 1998-12 Om utgravningene i Erkebispegården.
- 1998-15 Om ødeleggelse av kulturminner i Trondheim.
- 1998-16 Om Fuglefrisen i Olavsklosteret i Oslo.
- 1998-17 Om konservering og restaurering av altertavlen i Førde kirke.
- 1998-20 Om to båtvrak fra 1600-tallet funnet på Sørenga i Oslo.
- 1998-22 Om arkeologiske utgravninger av Vestfrontplassen i Trondheim.
- 1998-24 Om armbrøstproduksjon i Trondheim.
- 1999-2 Om utgravninger på Tønsberg torv.
- 1999-6 Om konserveringen av 19 bemalte veggplanker i Ål stavkirke.
- 1999-8 Om kosthold og erverv i Erkebispegården i Trondheim.
- 1999-9 Om fargene i Kiøsterudgården i Åsgårdstrand.
- 1999-14 Om fargeundersøkelser og konserveringsarbeider ved Stiftsgården i Trondheim.
- 1999-16 Om jubileumstemaheftet «NIKU 1994-1999 – Kulturminneforskningens mangfold».
- 1999-18 Om GIS og samiske kulturminner i Mauken-Blåtind øvings- og skytefelt i Troms.
- 1999-19 Om fargeundersøkelser i Bamble kirke i Telemark.
- 1999-20 Om grindbygde hus i Vest-Norge.
- 2000-4 Om handsaming av metallgjenstandar med verneverdi.
- 2000-5 Om kalvariegruppen i Romfo kirke.
- 2000-8 Om bygningshistoriske kilder.
- 2000-10 Om Kongsberg kirkes glasslysekroner fra omkring 1760.
- 2000-11 Om Steinvikholm slott i Trondheimsfjorden.
- 2001-3 Om den røde hverdagshelten
- 2001-5 Om Eidsvoll-anlegget kan gjenskapes slik det var i 1814.
- 2001-7 Om krusifikser gjennom 850 år.
- 2001-8 Om kulturminner og -miljø i Gråfjell
- 2001-11 Om Hertug Skules gravplate rekonstruert på dataskjermen
- 2001-12 Om konservering - strategi og metodeutvikling
- 2001-14 Om tjærebrenging av stavkirker fra middelalderen
- 2001-16 Om status for automatisk fredete kulturminner i Fræna, Nord-Aurdal og Guovdageainny/Kautokeino kommuner
- 2002-4 Om den barokke altertavlen i Oslo domkirke

- 2002-7 Om Irgensepitafiet i Røros kirke
- 2002-8 Om brannskadene på altertavlen i Eidsvoll kirke og behandlingen av dem.
- 2002-11 Om norske middelalderbyer
- 2002-13 Om landskapet som kulturminne
- 2002-15 Om krusifikset fra Skafså kirke

Nye serier 2003

NIKU Rapport

1 Bergstadens Ziir; Røros kirke. Tilstand og tiltak. *Brønne, J. 2003* 97 s.

NIKU Tema

1 Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Eidskog kommune, Hedmark 2002. *Sollund, M.-L. 2003.* 21 s.